

שיחות אל־יעזר

שיחות ומאמרי הגאון רבי אליעזר געלדצעהלער זצ"ל
ראש ישיבת 'אור ישראל'

פרשת נצבים-וילך

גליון 32

**השיעורים של ספר דברים נתנדבו
לזכותם של יואל בן צפורה וזוגתו רויזא בת חוה
יה"ר שזכות רבינו ותורתו יעמוד להם לאורך ימים
טובים בבריאות הגוף והנפש, מתוך שפע רב,
הרחבת הדעת, ונחת דקדושה מיוצ"ח**

להערות ותיקונים, ולקבלת השיעור מידי שבוע
נא לפנות ל sichoseliezer@gmail.com

להתייצב לקראת שנה חדשה°

עמידה לפני ה' ע"י ביטול לכנסת ישראל

אתם נצבים היום פְּלֶכֶם לפני ה' אלהיכם ראשיכם שבטיכם זקניכם ושטריכם כל איש ישראל וגו' (דברים כט, ט). בזוה"ק דורש כמה פעמים (ח"ב לב: ועוד) 'היום' דא ר"ה. והיינו דקאמר משה רבינו 'אתם נצבים היום לפני ה' אלהיכם', לעורר לבות בני ישראל ולהודיעם שהם נצבים 'היום' לדין לפני ה' מקטנם ועד גדלם, כל איש ישראל. ואף שכל האלות שקראנו בשבוע שעבר כבר מעוררות את האדם לחשבון הנפש על מעשיו, אבל עיקר ההתעוררות לתשובה הוא על ידי ההכרה הזאת גופא, שהולכים לעמוד לפני המלך. וצריכים להתבונן 'געוואלד' אני עובר עוד כמה ימים בודדים לפני כסא הכבוד, וכבקרת רועה עדרו הקב"ה בוחן כליות ולב של כל אחד ואחד כבני מרון, וכל מחשבה דיבור ומעשה שלי, וכל ההנהגה שלי בין אדם לחברו ובין אדם למקום, הכל נגלה לפניו. וכשמתבונן בזה אז ניעור האדם משנתו ועושה תשובה כזו שיהיה ראוי לעמוד לפני המלך.

איתא בשפת אמת, 'אתם נצבים היום כלכם' – כנסת ישראל ככלל עומדת לפני ה' תמיד, היום ובכל יום, והתביעה היא לנוכח הפרט – האם אתה רוצה לבטל את עצמך אל הכלל, להיות חלק מכלל ישראל ולעמוד לפניו כל הימים, או שאתה רוצה להפריד את עצמך חלילה, 'פן יש בכם וגו''. והבחירה וההחלטה קיימות לכל אדם היום, בכל יום ויום, ובפרט 'היום דא ר"ה'.

ובדרך כלל יש שתי סיבות למה ייפרד הפרט מהכלל. האחת, מפני שרואה את עצמו 'ראשיכם', היינו שהוא חכם וחסיד וצדיק כל כך עד שאינו זקוק לכלל,

° של"ס בקעמפ תשס"ג

אדרבה הכלל רק מפריע לו ומורידו מקדושתו ומחשיבותו. הסיבה השניה שהפרט יראה עצמו מופרד היא, מפני שהוא שפל בעיניו, 'חוטב עציך ושואב מימין', עד שאינו רואה שום ערך בעבודתו ואינו מבין למה הכלל צריך לנבזה כמותו. אבל שניהם טועים, כי האמת היא ש'אתם נצבים היום כולכם לפני ה' אלהיכם ראשיכם שבטיכם וגו' מחוטב עציך עד שואב מימין', ללמדנו שלכנסת ישראל יש צורך ותכלית לכל יהודי באשר הוא שם, לכל אחד יש עבודה ושליחות מיוחדת שאין זולתו יכול למלאה.

לכן גם זה שבבחי' 'ראשיכם' צריך להבין שאמנם הראש באמת חשוב מכל אברי הגוף ומלך עליהם, אבל עדיין הוא צריך את הלב הריאות וכלי דם, ידיים וגליים שנייים ושפתיים, ובלעדיהם לא יחיה ולא ילך ולא יאכל ולא ידבר ולא יכתוב וכו', עד שכבר אין לו כל חשיבות, שאין מלך בלא עם, וכל מחשבותיו הנעלות והנפלאות יישארו כלואים בראשו עד שימות מרעב. כך אתה שאתה באמת בחי' ה'ראשיכם' של כלל ישראל, אבל מ"מ תדע שרק אם תאהב ותעריך ותבטל את עצמך לכלל ישראל, רק אז תהיה 'ראשיכם', כי בלי ה'חוטב עציך' אין שום ערך ותכלית ל'ראשיכם'. וכן זה שהוא 'חוטב עצים ושואב מים' צריך להבין שאם הקב"ה בחר בו להיות לו עם סגולה, ודאי יש לו תכלית מיוחדת שהקב"ה רוצה שיעבדנו בו, וגם הוא נצב לפני ה'. ואם יתבונן היטב ימצא שהוא יכול לעשות למען כלל ישראל דברים שאפילו ה'ראשיכם' אין יכול לעשותם. כדוגמת הרגלים, שאף שאינן חשובות לעומת הראש, אבל עדיין להם יש כח מיוחד להוליך את האדם ממקום למקום, מה שאין כל שאר האברים יכולים לעשות. וכך ע"י שכל אחד יתבונן ויעשה חשבון נפשו ימצא את הכוחות המיוחדים שנטע בו יוצרו שעל ידם יוכל למלא שליחותו ולהוסיף כח וקדושה לקומה שלמה של כנסת ישראל, וע"י שיעשה שליחותו בשלמות, יזכה להיות כלול בתוך ה'כולכם' ולהיות מה'נצבים לפני ה'.

ואף שהאדם מדמה בעצמו שהוא כ"כ דחוי ורחוק, עד שאפילו אינו בבחינת גלים, אבל על זה איתא במדרש (תנחומא ישן), כששמעו בני ישראל צ"ח קללות מיד הוריקו פניהם ואמרו מי יוכל לעמוד באלו, עמד משה רבינו ופיסם בדברים, ואמר להם וכו'. ואם תאמרו מפני מה אומות העולם מתחייבים כליה ואנו קיימים ועומדים, לפי כשבאים עליהם יסורין מבעטים בהם ואינם מכירים

שמו של הקב"ה אבל ישראל כשהיסורין באים עליהם נכנעים לפניו. ולכאורה קשה הרי סו"ס לא ניתנו דברי הברית והאלות האלה, שנאמר בהם שמד ואבדן, אלא לבני ישראל, ומה ענין גוים לכאן, וכי להם נאמרו כל הקללות האלה. ומבאר הקוזיגלובער רב (עי' ארץ צבי פר' ראה) שבאמת בפרשת התוכחה שיש בה מאה קללות חסר שתים, חלילה אין הקב"ה מקלל שום בר ישראל, אלא מכיון שאין בני ישראל חוטאים אלא בהשפעת הגוים, א"כ כל הני קללות נאמרו לחלק זה ד'הגוי אשר בקרבך' שנכנס לישראל, והוא באמת יאבד ויושמד בכל ייסורי הגלויות, אבל חלק הישראל חי וקיים – 'ואתם הדברים בה' אלהיכם חיים כולכם היום'.

וכמו שלמדנו בתניא (פרק לב) על הרשעים, שאמרו חז"ל שמצוה לשנאתם, וז"ל 'מצוה לאהבם ג"כ, ושתייהן הן אמת, שנאה מצד הרע שבהם ואהבה מצד בחי' הטוב הגנוז שבהם, שהוא ניצוץ אלקות שבתוכם המחיה נפשם האלקית, וגם לעורר רחמים בלבו עליה כי היא בבחי' גלות בתוך הרע', עיי"ש דברים קדושים. וזה מה שאמר משה רבינו לבני ישראל, אכן אולי יהיה בכם חלק ה'גוי' שיצטרך למירוץ וכפרה, אבל הנשמה שבכם, ה'אתם' האמיתי 'דבקים בה' אלהיכם, חיים כולכם היום'.

לכן כשאנו נצבים לפני ה' בראש השנה, צריכים להבין ש'כשאני לעצמי מה אני', והסיבה שאני יכול לעמוד לפני ה' היא מפני שאני בטל ל'כולכם', וכמו שראינו בתניא, שיש חלק טוב בכל יהודי וכשמדבקים בזה, מתאחדים זה עם זה ומעריכים זה את זה, ואז זוכים לעמוד ולהתקיים לפני ה'.

העמידה אחרי הקושי והתוכחה דייקא

הנה ז"ל המדרש ריש פרשתן, 'אתם נצבים היום. הלכה, אדם מישראל שלא התפלל תפלת שחר או תפלת מוסף או תפלת מנחה, פעמים שלא פנה להתפלל או מקוצר רוח וכו', אי זו שעה מותר לו להתפלל ויוצא בה ידי חובתו וכו'. כך שנו חכמים תפלת השחר עד חצות, תפלת המנחה עד הערב, תפלת הערב אין לה קבע וכו'". מבאר השפת אמת, שבכל מצב שיהודי עובר בחייו, ובכל יום ויום, תקנו האבות הקדושים תפילה שיוכל לפנות ממצבו אל ה' ולהתחנן

לפניו, לשפוך שיח ולהתקרב. ואמנם יש שערים קבועים לכל תפילה, שדרכם עולות התפילות, וכל שער נפתח ונסגר בזמן מסוים, ולכן תפילת השחר עד חצות ומנחה עד הערב, אבל 'תפילת הערב אין לה קבע', כלומר כשיהודי במצב של לילה, בגלות והסתר כפול ומכופל, ומרגיש שהוא אבוד ונידח מפני ה', ונושא עיניו לשמים וצועק מעמקי לבו 'ואמונתך בלילות', תפילה זו בוקעת כל השערים, ואין שום מונע ומעכב שיכול לסגור השער בפניה.

ולכן פונה משה רבינו לבני ישראל אחרי התוכחה ואומר להם 'אתם נצבים היום', וכבר אמרו חז"ל (ברכות ו:): 'אין עמידה אלא תפילה', לכן דייקא היום, אחרי שקבלתם תוכחה ואתם שבורים לגמרי ומרגישים מרוחקים מאד, 'אתם נצבים לפני ה' אלהיכם', תעמדו להתפלל מעומק הלב ותזעקו לשמים, כי 'תפילת הערב אין לה קבע' ואין שום שער נסגר בפני יהודי שמתפלל בלילות.

וכע"ז מבואר ברש"י עה"פ (לעיל כט, ג) 'ולא נתן ה' לכם לב לדעת ועינים לראות ואזנים לשמע עד היום הזה', וז"ל 'שמעתי שאותו היום שנתן משה ספר התורה לבני לוי וכו', באו כל ישראל לפני משה ואמרו לו, משה רבינו אף אנו עמדנו בסיני וקבלנו את התורה ונתנה לנו, ומה אתה משליט את בני שבטך עליה, ויאמרו לנו יום מחר לא לכם נתנה, לנו נתנה. ושמח משה על הדבר, ועל זאת אמר להם היום הזה נהיית לעם וגו', היום הזה הבנתי שאתם דבקים וחפצים במקום'. הנה אע"פ שכלל ישראל היו במדבר ארבעים שנה והתעלו למדרגות גבוהות מאד בקריעת ים סוף ובמתן תורה, עד שאמרו נעשה ונשמע ולמדו תורה בכל אותן השנים מפי משה רבינו, אכלו מן ושתו מי באר וכו', עדיין לא ראה משה רבינו בהם חשקת התורה כמו באותו רגע שהרגישו מרוחקים, ובאו ותבעו וזעקו מעומק הלב 'למה נגרע', הלא אין אנו יכולים לחיות בלי התורה, ולמה זה ניתנה רק לבני לוי ולא לנו. על התביעה הזאת, שבאה מתוך השתוקקות וצמאון לתורה, אמר משה 'היום הזה נהיית לעם', אבל קודם לכן, עם כל המדרגות וההשגות, 'ולא נתן לכם ה' לב לדעת וגו' עד היום הזה'.

וזהו אותו 'היום' גופא של 'אתם נצבים היום', היינו היום אחרי התוכחה, בגלות ובמצב הרחוק והנידח, היום שעומד היהודי השבור וזועק לשמים למה אגרע, גם אני רוצה להתקרב ולהתדבק בתורה, גם לי 'קרבת אלקים לי טוב',

אז הוא בבחי' 'היום הזה נהיית לעם', והתפילה הזאת בוקעת כל השערים ואין לה קבע.

ואכן אם נתבונן נראה שלא רק שיכולים להתקרב גם מתוך הריחוק, אלא דייקא ע"י התוכחה וכתוצאה מהריחוק מתקרבים לה' הרבה יותר. ויש להסביר זה במשל, הרי כל אחד כאן קיבל בקטנותו כמה מיני 'וואקסין' נגד תחלואי ילדים ושאר מרעין בישין רח"ל, ומהו סוד הזריקה הזאת. שאל זקניך ויאמרו לך, שכשהם גדלו היה דבר נפוץ מאד שילדים קבלו פתאום חום גבוה ממחלת ילדים, הרבה חלו ולא קמו מחליים כל חייהם, ואחרים שבקו חיים לכל חי, עד שחנן ה' דעת למדענים ורופאים והמציאו רעיון מחודש, לקחת מנה קטנה מהארס של המחלה, ומזריקים אותו לזרם דמו של התינוק, ומכיון שכמות הסם הוא מעט מזעיר יש בכח מערכת ההגנה הטבעית של התינוק ללחום ולנצח את החולי, וכך בבוא הזמן כשהילד יחשף לחולי זה הוא לא יתדבק במחלה, כי הגוף שלו כבר התגבר עליה, ו'זוכר' איך להילחם כנגדה. זהו סוד הוואקסין בקצרה. נמצאנו למדים שדוקא ע"י שהאדם לחם והתגבר וניצח את המחלה שחלה בה הוא יוצא הרבה יותר חזק והרבה יותר בריא מאילו לא היתה לו המחלה בכלל.

ואיתא (עי' דגל מחנה אפרים פרשתן) שזו כוונת הכתוב 'אתם נצבים היום', את"ם אותיות אמ"ת, וכהא דכתיב 'שפת אמת תכון לעד'. כי מתוך שיהודי עבר תקופה קשה, והיו לו מניעות קשות בעבודת ה', עד שמרגיש שעבר תוכחה ושהדיחו אותו מארץ החיים, אם הוא לא מרפה ולא מתייאש אלא מחזיק באמונתו, מתדבק בתורה ומתגבר על כל נסיונותיו, על ידי זה לא רק שאינו מתרחק מה' אלא מזה גופא זוכה לקנין עמוק בנפשו בקרבת אלקים, שיעמוד לו לעד ולנצח.

והיינו טעמא דקורין קללות שבמשנה תורה קודם ר"ה (עי' מגילה לא:), לומר לאדם שעושה חשבון הנפש ומתבונן על השנה שעברה עליו, ומבחין בזמנים קשים שנתקיימה בו ברוחניות התוכחה 'והיו שמך אשר על ראשך נחשת והארץ אשר תחתיך ברזל', הוא הרגיש שהשמים היו סגורים ומסוגרים בעד תפילתו, הכל היה סתום, לא הרגיש אור התורה ולא צמחו פירות מעבודתו וכל יגיעו היה לריק ח"ו, ואדרבה, רק האויב המר אכל את כל עמלו לעיניו, מ"מ

צריך היהודי הזה לדעת שעליו להגיע לראש השנה בקומה זקופה, לא צולע ופצוע, אלא 'מיט א געוואלדיגע כח און פעסטקייט', שהרי את"ם נצבים היום דא ר"ה, דייקא מפני שעברה עליו שנה של תוכחה ועמד בניסיון בגבורה, דייקא מכח ה'תכלה שנה וקללותיה' יתקיים בו 'תחל שנה וברכותיה' ביתר שאת וביתר עוז.

בדק בית לקראת בניית קומה חדשה

איתא במדרש (תנחומא א) 'מפני מה עשאן משה מצבה, מפני שמתמשין מדעת לדעת, מדעת משה לדעת יהושע'. הנה ידוע שפני משה כפני חמה ופני יהושע כפני לבנה, והם שני מהלכים מאד שונים בהנהגה ובעבודת ה'. משה רבינו מלמד תורה מפי הגבורה, לבני ישראל האוכלים מן ושוכנים בענני הכבוד בתוך המדבר השומם מישוב האדם ומסביב למשכן, על פי ה' יחנו ועל פי ה' יסעו, והיינו הנהגת תושב"כ. עתה עומדים בני ישראל לעבור את הירדן עם יהושע, ומתחילה דרך חדשה בעבודת ה', איש תחת גפנו ותחת תאנתו, בארץ שלמטר השמים תשתה מים, 'ואספת דגנך ותירושך ויצהרך', אדם חורש בשעת חרישה וזורע בשעת זריעה, וגם התורה שלומדים מפי יהושע היא בחי' תושבע"פ, מה ששמע וקיבל ממשה רבינו. מסביר חידושי הרי"מ שלכן לפני שעברו בני ישראל 'מדעת לדעת' התייצבו לעשות חזרה, לקנות בנפשם ענין הנהגת משה רבינו, ורק אחר 'וואס זיי וועלן זיך קאכען' ב'דעתו של משה' יוכלו לעבור להנהגת יהושע.

ומוסיף דמהאי טעמא קוראים פרשת נצבים בצאת השנה, כי כל שנה ושנה בחייו של אדם יש לה עבודה ושליחות מיוחדת. חיי אדם הם כמו בנין של מאה ועשרים קומות, ובכל שנה נבנה דבר על גבי השנה שקדמה לה, כך האדם בונה עצמו כהיכל מפואר ומשכן לה'. ולכן חשוב מאד לפני שעולים לקומה הבאה לעשות בדק בית, לבדוק אם הקומה שבנינו עכשיו, לפי עבודתנו דהאי שתא, בשלמות, האם באמת עלינו קומה בשנה זו משלפניה או סתם דפדפנו בלוח השנה חמישים שבועות ריקים מתוכן.

ואם בכל שנה בחייו של אדם צריכים להתייצב כש'משתמשי'ן מדעת לדעת', ק"ו בן בנו של ק"ו בשנות הבחרות, שאין אלו סתם שנים רגילות, כקומה הארבעים ושנים או החמישים ושבע, שהן חשובות מאד לעצמן, אבל אין להן השפעה כ"כ על שאר הקומות, אבל שנים אלו שאתם בונים עכשיו הן קומות יסוד שכל הארמון הגדול תלוי עליו. ולכן 'אתם נצבים לפני ה'', לבדוק היטב אם אני מוכן לעבור לשלב הבא, האם התעליתי בלימוד התורה כפי שהייתי צריך, האם הבנתי בתורה הקדושה התעמקה והתרחבה והתעשרה בשנה הזו, האם התפילה שלי התעלתה משנה שעברה, בכוונה, בעבודת הלב, בהתלהבות, בדבקות וכו'. וכן צריך האדם לשאול את עצמו, באיזה מידה רעה הייתי לקוי בשנה שעברה, וע"י שהטרדתי את עצמי בשנה הזאת בדברים שבקדושה של תורה ותפילה ומעש"ט, ב"ה עלה בידי לטהר את עצמי וכן בכל עניני בין אדם לחבירו ושאר בדק הבית.

מילת ערלת הלב ביד כל אדם בכל מצב

ומל ה' אלהיך את לבבך ואת לבב זרעך לאהבה את ה' אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך למען חייך (ל, ו). בפרשת התשובה מוזכר שם ה' י"ב פעמים, ויש להבין הסוד בזה. הנה ברור לכל מתבונן שאין הפשט שיעקב אבינו העמיד י"ב שבטים כי היו לו במקרה י"ב בנים, ואילו היו לו תשעה בנים היה מקים רק תשעה שבטים, אלא כמו שיש י"ב חדשים בשנה, וכנגדם י"ב מזלות ברקיע, וכנגדם יש י"ב צירופי הוי"ה, כי כל העולם הרוחני מחולק לי"ב בחינות שונות, ועולם הטבע גם הוא משורטט בי"ב גבולי אלכסון, לכן יעקב אבינו היה צריך להעמיד י"ב שבטים, שבט כנגד כל אחת מהבחינות הללו, ולצורך זה נולדו לו י"ב בנים. ומסביר רבי צדוק דמהאי טעמא נכתב בפרשת התשובה שם ה' י"ב פעמים, שלא יאמר אדם אני נפלתי ונכשלתי והגעתי למקום שכבר אין לי דרך לשוב ממנו, אלא נאמר לו שישתכל בתורה ויראה שלכל יהודי ויהודי באשר הוא שם, מכל שבט ובכל חודש ותחת כל מזל, יש לו דרך ושביל שיוכל לחזור לצור מחצבתו לעשות תשובה שלמה.

והיינו נמי דכתיב (שם פסוק ד) 'אם יהיה נדחך בקצה השמים משם יקבצך ה' אלהיך ומשם יקחך', בקצה הארץ לא כתיב, אלא בקצה השמים דייקא, היינו שאין היהודי הזה נידח רק בגלות רחוקה במדינת אויב, אלא הוא נידח ברוחניות, במקום רחוק וזר לנשמת יהודי, אבל ידע שגם אם הוא אובד ותועה עד שהגיע ל'קצה השמים', לא יתייאש ולא יפול לבו, כי גם בשבילו יש צירוף מיוחד של שם ה', וגם לשבטו ולמקומו יש דרך להתעלות ולשוב, 'משם יקבצך ה' אלהיך ומשם יקחך'.

ויש לדקדק בפסוק 'ומל ה' אלהיך את לבבך ואת לבב זרעך', דבפ' עקב כתיב (לעיל י טז) 'ומלתם את ערלת לבבכם', הרי משמע דמצות מילת הלב מוטלת עלינו, וכאן מבואר שמילת הלב בידי שמים. אלא הענין הוא שיש שתי ערלות בלב, האחת היא מתולדה, שברגע שהאדם נולד יש לו כבר בחלל השמאלי יצר הרע ששולט בו, כדאיתא בגמ' (סנהדרין צא:): 'אמר לו אנטונינוס לרב, מאימתי יצר הרע שולט באדם וכו' משעת יציאה. אמר רבי דבר זה למדני אנטונינוס, ומקרא מסייעו שנאמר לפתח חטאת רבין'. אבל יש עוד ערלה בלב, והיא מה שהאדם מטמא את לבו ונפשו כשהולך בשרירות לבו ועושה הרע בעיני ה'. והנה זאת הערלה שהביא האדם על עצמו, אין ה' מל אותה בשבילו. הלא מסורה היא בידינו 'הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים', ולכן מצוה התורה 'ומלתם את ערלת לבבכם' שערלת הלב שלכם, שאתם גרמתם אליה, אותה תמולו. והיה אם תעשו כן ותטהרו את עצמכם, תנקו את הלב ותעשו תשובה וחסכון הנפש ותתחרטו על העבר 'עד שיעיד עליו יודע תעלומות שלא ישוב לכסלה עוד', ובזה תקיימו 'ומלתם את ערלת לבבכם', על ידי כן תזכו שלעומתכם ימול ה' את הערלה שמבטן ומלידה, ה'יצר לב האדם רע מנעוריו' שבכם, וכך תזכו לטהרה שלמה.

והנה חודש אלול הוא הזמן המסוגל למילת הלב, כידוע 'ומל ה' אלהיך את לבבך ואת לבב זרעך' נוטריקון אלול. וכבר אמרתי לכם כמה פעמים בשם הסטייפלער גאון זצ"ל, שעיקר העבודה אינו לעמוד בניסיון אלא לא להגיע למצב של ניסיון מלכתחילה. ולכן זולת ענין חשבון הנפש שמוטל עלינו כ'שמשמשין מדעת לדעת', יש לנו להדר במצות מילת הלב, להתרחק מן הכיעור ומהדומה לו, שלא להגיע למצב של ניסיון, וזה גופא העמידה בניסיון

המובחרת ביותר. ואם אנו נקיים בעצמנו 'ומלתם את ערלת לבבכם' יקיים בנו ה' 'ומל ה"א את לבבך' ונזכה לטהרת הלב ולתשובה שלמה.

הנגלות והנסתרות

הנסתרות לה' אלהינו והנגלות לנו ולבנינו עד עולם לעשות את כל דברי התורה הזאת (כט, כח). בענין הנסתרות והנגלות איתא בזה"ק (ח"ג עג.) 'תנינן ג' דרגין אינון מתקשרן דא בדא, קודשא בריך הוא אורייתא וישראל, וכל חד דרגא על דרגא סתים וגליא, קודשא בריך הוא דרגא על דרגא סתים וגליא, אורייתא הכי נמי סתים וגליא, ישראל הכי נמי דרגא על דרגא'. הגליא וסתים בתורה מבואר, הגליא הוא ההלכה של שור שנגח את הפרה או מיגו של איזה רמאי, והסתים הוא מה שאמרו חז"ל שכל התורה שמותיו של הקב"ה. וכן גם בענין הגליא וסתים בקוב"ה, הגליא הוא מה שאמרנו בשם ר' אלחנן הי"ד, שכל אחד שאין מעוור את עיניו ע"י שוחד דעוה"ז רואה ומבין שיש מנהיג לבירה זו, והסתים הוא מדותיו של הקב"ה ודרכיו הנסתרות מבני אדם, ואפי' ממלאכים, וכמו שאמר ה' למשה 'כי לא יראני האדם וחי'. ובנשמות ישראל הגליא הוא המעלות של בני אברהם יצחק ויעקב, שהם ביישנים רחמנים וגומלי חסדים, והסתים הוא סוד נשמת ישראל, שהוא קדוש ונורא וחלק אלוה ממעל ממש.

ומסביר השפ"א, 'הנגלות לנו ולבנינו', העבודה שלנו עלי אדמות הוא רק בעסק הנגלות, ללמוד ולעמול ולהבין את התורה של שור שנגח, כל כללי מיגו ודיני צרורות, וכן יש לנו לטהר ולקדש את הגליא שבנשמת ישראל, למול את 'ערלת לבבכם' ע"י תשובה ומעשים טובים כנ"ל, וכך נגלה גם בחי' הגליא של אור ה' בעולם, שאנו מתפללים אליו ועובדים אותו ומקיימים מצוותיו. ואם אנו נעשה את 'הנגלות לנו ולבנינו לעשות ככל דברי התורה הזאת', נזכה 'לאל גומר עלי', שהקב"ה ישלים את 'הנסתרות לה' אלהינו', שע"י שאנו נלמד שור שנגח את הפרה נזכה להתדבק בשמותיו של הקב"ה. וכענין שבעל התניא מסביר שהמחבק את המלך, גם אם יש על המלך עשרה לבושים, עדיין את עצמותו של המלך מחבקהו, ונמצא בין זרועות ידיו, וכן הדבר הזה, כשאנו עמלים

בתורה שהוא חכמתו ית', גם אם אין לנו שמץ השגה בשמותיו של הקב"ה, במדותיו ודרכיו, אבל אנו זוכים לזה ע"י שאנו עושים את הנגלות.

וכן בנשמותינו, אם נמול את הגליא שבלבנו, וכשבא ניסיון לידינו נברח כל עוד נפשנו בנו, נזכה שה' ימול את הסתים שבלבנו כנ"ל, ואז זוכים לפתיחת שערי הלב, והעכערקייט וליכטיגקייט ורוממות, שהתורה 'שיינט און לייכט אויף זיין הארץ', וגם בתפילה יש לו רעותא דלבא ואהבה רבה וכוונה וחשק, וכך פותחים לפניו מלמעלה כל השערים הסתומים.

קולו של כה"ג בוקע גבולות מקום וזמן

ואל יאמר האדם, הרי לבי ערל וסתום כ"כ עד שאין בי כח למול ערלתו, שהנה למדנו ביומא (לט:) 'עשר פעמים מזכיר כהן גדול את השם בו ביום וכו', וכבר אמר השם ונשמע קולו ביריחו. אמר רבה בב"ח, מירושלים ליריחו עשרה פרסאות, וציר דלתות ההיכל נשמע בשמונה תחומי שבת, עזים שביריחו היו מתעטשות מריח הקטורת עי"ש. ויש להתבונן מה רוצה הגמ' ללמדנו בזה. ועוד יש להבין הלא אין הקב"ה עושה נס בכדי, ומהו התועלת בזה שנשמע קולו של כה"ג או ציר דלתות ההיכל במרחק רב כזה. אלא יש לומר שחז"ל רצו שנדע שקולו של כה"ג וריח הקטורת אינם סתם ריח וקול בעלמא, אלא הם דברים רוחניים שאינם מוגבלים ומשועבדים לגבולות הטבע כלל. וכמו שקול של כה"ג יכול להישמע עשר פרסאות 'במקום', כן יכולים לשמוע אותו קול עשר פרסאות במרחק 'זמן', והוא בוקע דרך כל הדורות ועדיין קולו נשמע היום. ולכן כמו שפעלה קריאת שם המפורש של כה"ג על כל הסובבים, 'והכהנים והעם העומדים בעזרה היו כורעים ונופלים על פניהם', כן אם אנו נטה אזיננו – הפנימיות – לשמוע קולו של כה"ג, נוכל גם אנו להתרומם ולהיטהר מפחד ה' והדר גאוננו.

וכן הוא ביאור ענין דלתות ההיכל, שעל ציר הדלתות הכבודות הללו נפתחו רכבות אלפי לבות בני ישראל, כל שערי הלב של כל יהודי, גם אם נתרחק מההיכל כמה תחומי שבת, וגם אם לא נפתחו הדלתות זה כבר אלפיים שנה, מ"מ נשמת היהודי עדיין יכולה לשמוע פתיחת השערים עד למקום שהוא

עומד שם, והוא נפתח עמו. 'הוא יפתח לבנו בתורתו וישם בלבנו אהבתו ויראתו'.

וכן הוא ענין הקטורת, כידוע קטורת הוא לשון התקשרות, ועיקר עבודת יוה"כ לפני ולפנים היה מעשה הקטורת, שגם היתה 'מהעבודות הקשות שבמקדש', כי הקטורת קישרה כל מין יהודי וריחו המיוחד לו, ואף החלבנה עמהם, שהוא ה'ריח בוגדיו' (עי' בראשית כז, כז וברש"י). ועבודת כה"ג ביוה"כ היא למצוא בנשמת החלבנה הזה את 'ריח השדה אשר ברכו ה"'. ולכן הריח הנפלא והקדוש הזה נודף רחוק מאד מאד, וכלל ישראל מתבשם מהריח זה כמבואר בגמ' שם. ועד היום הזה אנו מתבשמים ומתקשרים ומתעלים עם עשן הקטורת שריחו עדיין נבלע בכותל, בכותלי לבבנו.

לכן אם נטה אוזן לשמוע הני קולות, ואם ננסה להריח קצת, נגלה שגם אם אנו קצת רחוקים מההיכל ומעבודת כה"ג, אבל קולם וריחם בוקעים כל המחיצות וכל הגבולות ופותחים כל השערים הנעולים, ונוכל להיטהר ולהתקדש ולהתקטר-להתקשר על ידיהם עד היום הזה.

מעלות האוהל השמור

למען הקים אתך היום לו לעם והוא יהיה לך לאלהים כאשר דבר לך (כט, יב). החתם-סופר מראה דבר נפלא, למען הקים אתך היום לו ר"ת אהל פעמיים, הלוך ושוב. ומסביר דהיינו אהלי תורה ותפילה, וכמו שאמרו חז"ל (סנהדרין קה:): על ברכת בלעם 'מה טובו אלהיך יעקב'. והאל"ף שבתבת 'אותך' משמשת שני האוהלים, לרמז שהברית הוא עם 'אותך' של כל אחד ואחד, שייטע אהל תורה ואהל תפילה להיות משכן לה'.

והנה יש שני תועליות באהל, האחד במה שהוא מחסה מזרם וממטר וסוכה לצל יומם, ועוד שאם קר בחוץ ואדם רוצה להדליק מדורת אש לחמם עצמו, לא יוכל לעשותה בחוץ בגלל הרוחות, וגם כשאין רוח, החום יתפזר בחללא דעלמא ולא יישמר. לכן עושים אהל, שיש לו שני תפקידים, הוא גם שומר שלא ייכנסו רוחות וגשמים ושמש מבחוץ, וגם מועיל שהאדם יכול להחם לעצמו ואהלו ישמור את החום. כן הוא גם ב'אהליך יעקב', יש רוחות עזות וקשות

שנושבות בחוץ וכל מיני מטרות עוז שרוצות להציף אותנו, ולכן בורחים לבית מדרש, וכשאנו בתוך האהל נישמר מההשפעות של רשות הרבים, מהדברים שרואים, שומעים או 'רוחות' שנושבות שם, וכשנהיה באהל שמור נוכל להדליק אש קודש לחמם את עצמנו בעולם הקר הזה. אכן יכולים להתפלל וללמוד גם ברשות הרבים, אבל אז גם אם יתחמם האדם לפי שעה החום יתפזר ולא יישאר ממנו מאומה אחר כך, כי חזק הרוח ממנו, לכן צריכים ללמוד דוקא במקום סגור ושמור שלא נכנסים בו רוחות מבחוץ, ורק במקום כזה נוכל לשמור ה'ווארימקייט און דער ברען' של התורה ותפילה שלנו. והיינו הברית למען הקים אתך היום לו, שבידי 'אותך'.

*

יה"ר שנזכה להישאר בהני אוהלי תורה ותפילה, ונשמור את עצמנו מרוחות רעות מבחוץ ונדליק אש קודש שמורה בפנים, וע"י שנברח מרשות הרבים ונקיים בעצמנו 'הנגלות לנו ולבננו' לעשות את המוטל עלינו בגליא דתורה וקוב"ה וישראל, ונמול ערלת לבנו שהבאנו אותה על עצמנו, בתשובה ומעשים טובים, נזכה ש'הנסתרות לה' אלהינו', שה' יגמור בעדנו ויפתח לנו שערי הלב, וימול ערלת לבבנו שמתולדה, ויוציא לאור הכוחות הקדושים הצפונים בתוכנו. וכך נזכה להיות 'נצבים לפני ה' היום' דא ר"ה, בהבנה שכל שנה היא התחלה חדשה וקומה חדשה בעבודתנו, וגם אם עברנו ענין תוכחה של 'תכלה שנה וקללותיה', דייקא מכח זה נזכה לקרבת אלקים ולשנה טובה ומתוקה. 'תחל שנה וברכותיה' לכל אחד ואחד, אכיה"ר.